

CONCIO XI.

SUPER PSALMUM XC.

DE VERSU XIV. ET PRIORI PARTE DECIMI QUINTI

Quoniam in me speravit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
Clamavit ad me, et ego exaudiam eum.

SYNOPSIS

Exordii loco, triplici testimonio ex hoc Psalmo eruto probatur protectio sperantium in Deo, experientia scilicet iustorum, auctoritate prophetica Psalmographi, et ipsius Dei approbatione. Deinde ostenditur, tribus ultimis versibus octo beneficia homini justo a Deo promitti: quæ ibidem pulchra ordine enumerantur. Primum itaque beneficium est liberatio a servitute, ubi duplici libertate explicata vera et falsa, huius beneficii magnitudinem ex tribus potissimum elucere ostenditur. Primo ex tyrannide libidinum, quo in loco tyranni libidinis, ambitionis aliorumque vitiorum prolixo et eleganti discursu representatur. Secundo ex horribili stipendio peccatorum, quod est mors; ubi prohi agricolis, improbi tremibus addictis assimilantur. Tertio ex infinitis laboribus, quibus Dominus in libertatem pristinam nos restituit; ubi passio Christi summam perstringitur, et nobis jugiter consideranda per pulchram doctrinam proponitur.

In parte secunda, præmissa explicatione, ad quasnam beneficium hoc liberationis pertineat ad secundum beneficium sperantibus in se a Deo promissum descenditur, quod est singularis quodam providentia, qua Deus in se sperantes, et iam liberatos defendit; quæ vel ex variis nominibus colligitur, quibus ob id appellatur, qualia præter cætera sunt patris,

matris, sponsi, pastoris et custodis, quæ omnia ex sacra Scriptura eliciuntur. Explicatur insuper quibus hoc beneficium providentia sit peculiare, nempe familiariter Deo cognoscen-
tibus. Tertium beneficium est, precum iusti exauditi, ubi huius promissionis et beneficii magnitudo multis exaggeratur, et plurimis sanctorum exemplis probatur. Illius autem beneficii præcipua causa assignatur et mor cordis, quem parit firma fides et humilitas, quod ad finem usque extenditur.

Quoniam sententia Domini est: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum*, propter a sanctus Propheta, auditores, persuasum nobis esse cupiens, eos omnes, qui sperat in Deo, certo protegendos ab eo, quod initio Psalmi promittit, tribus ubi voluit testimoniiis: adduxit primo loco unum ex hominibus iustis, qui se experientia didicisse veram esse prophetiam hanc promissionem affirmaret ac diceret: *Sperabo in eum, quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium et a verbo aspero*. Deinde ipse idem Sanctus David sua hac prophetica auctoritate rem eandem confirmavit, cum ait: *Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis ejus sperabis*, et quæ sequuntur, usque ad eum versum, quem oratione superiore tractavimus: quamvis enim id aliis hominibus non liceret, ut in propria causa testimonium dicerent, tamen Prophetis maxime licebat, qui non ut homines erroribus obnoxii, sed ut instrumenta atque organa, et quasi tubæ

quædam Spiritus sancti loquebantur. Nunc vero tertio ac postremo loco Deum ipsum inducit, promissionem eandem his verbis comprobantem: *Quoniam in me speravit, liberabo eum*, qua oratione Deus sigillatim ex ordine omnia confirmat, quæ hucusque dicta sunt. Dixerat homo iustus. *Sperabo in eum, quoniam ipse liberavit me*: dicit nunc Deus: *Quoniam in me speravit, liberabo eum*. Et dixerat Propheta: *Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis ejus sperabis et scuto circumdabit te veritas ejus*, hoc est, ut pullus a gallina vel ut miles a scuto, sic tu a Deo, in cujus nomine spem posuisti, protegeris: dicit nunc Deus: *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum*. Dixerat idem Propheta: *Non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die*: dicit nunc Deus: *Clamavit ad me, nimirum timens a timore nocturno, et a sagitta volante in die, Et ego exaudiam eum, ne deinceps ullam habeat causam timendi*. Dixerat Propheta: *Cadent a latere tuo mille*: dicit nunc Deus: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, et glorificabo eum*. Dixerat Propheta: *Verumtamen oculis tuis considerabis*, quæ verba ad vitam et gloriam futuram præcipue referri demonstravimus: dicit nunc Deus, eandem vitam et gloriam promittens: *Longitudine dierum replebo eum*.

Dicat aliquis, si hæc ita se habent, jam Psalmus totus explicatus est, quid hic amplius hæremus? parum enim certe refert, quod ea, quæ sequuntur in Psalmo sint alia verba, cum non aliam sententiam, sed unam atque eandem cum superioribus contineant. At non ita est, auditores, nondum est Psalmus totus explicatus: quamquam enim propheticas promissiones, de quibus hactenus disseruimus, his verbis Deus confirmet, tamen ita confirmat, ut more liberalium principum generalibus verbis utatur, et eadem beneficia quidem, sed aucta et cumulata promittat: quemadmodum si regi libellum supplicem offerres, quo præsidium peteres adversus unum aliquem hostem tuum: ille vero regali munificentia tecum agere volens, responderet: *Sis bono animo, ego patrociniū tuum suscipiam, et non solum ab isto uno, quem times, sed ab omnibus aliis, qui tibi nocere illa ratione tentabunt, semper defendam et protegam*. Ita prorsus et homo iustus sibi, et Propheta homini iusto protectionem Dei, defensionemque promiserat, contra certa pericula, contra laqueum

venatorum, contra verbum asperum, contra timorem nocturnum. Deus vero ut princeps vere liberalis, generalibus verbis loquitur, et protectionem suam defensionemque promittit, non a certis periculis, sed ab omnibus malis liberabo eum, inquit, et protegam eum, exaudiam eum: atque in summa, octo beneficia posticetur: quod liberabit a servitute, quod proteget in periculis, quod exaudiet preces, quod consolabitur in calamitatibus, quod ab eis tempore suo eripiet, quod easdem in gloriam et beatitudinem commutabit, quod vitam immortalem et sempiternam tribuet, quod scipsum facie ad faciem exhibebit, in quo plena perfectaque felicitas continetur. Sunt autem hæc beneficia summo ordine hoc loco ab ipso Deo enumerata: incipiunt enim a liberatione, quæ est quasi prima radix, et fundamentum omnium honorum, et paulatim atque gradatim ascendunt usque ad ipsam summam et sempiternam felicitatem, quæ in Dei contemplatione consistit. Et quatuor quidem priora ad vitam præsentem, quatuor vero posteriora ad vitam futuram pertinent: hic enim impletur quod dicitur: *Liberabo eum, protegam eum, exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione*: in celo vero erit quod sequitur: *Eripiam eum, longitudine dierum replebo eum et ostendam illi salutare meum*.

Veniamus nunc si placet ad beneficium primum. *Quoniam, inquit, in me speravit, liberabo eum*. Magna et expectanda atque imprimis grata et amabilis res est libertas, et quæ, ut Tullius ait, non solum ab hominibus, verum etiam a bestis expeti, atque omnibus rebus anteponi videmus. Certe aviculæ, quarum cantu homines delectantur, in caveis inclusæ sine ullo sui labore summo studio nutriuntur: et nihilominus tantus est amor libertatis ut sæpenumero præ mœnore neque canere, neque edere eis libeat, et si possint libentissime fugiant, malintque libere victum cum labore querere, et sub dio frigore atque aestu confici, quam captivæ in palatiis regum deliciis frui. Quod si bestis rationis expertibus id accidit, quanti tandem homo libertatem facere debet, qui solus proprie est, liber; et nihilominus contra omne jus, non raro crudelissimis dominis servire cogitur? Est enim, ne quis forte decipiatur et erret, duplex agnoscenda libertas, una vera, altera falsa: vera illa est, quæ animum reddit liberum a tyrannide villorum, ut veris et propriis suis operibus

pro arbitrio præsiti, quicquid interim de corpore fiat, sive id ligatum, sive solum sit. Illa vero est falsa, quæ solum corpus efficit liberum, cum interim animus subjectus vitis et sceleribus miserrime serviat. Itaque neque ego Cæsarem et Alexandrum liberos fuisse dixerim, cum toti pene orbi imperantes, tamen suis vitis turpissime serviebant: neque contra Petrum et Paulum servos, cum corpore captivi, et catenis ac vinculis constricti, tamen animo toto orbe liberrime vagabantur, et suis litteris tanquam regis diplomatis infidelis homines quotidie liberabant. Nam ut homo non corporis membris, sed animi virtutibus a brutis animantibus separatur: ita non corporis, sed animi libertas vera est, et sola hominis appellanda libertas. Quo circa Dominus in Evangelio Judeis falsam libertatem jactantibus, et veram ignorantibus, ac dicentibus: *Semen Abraham sumus, et nemini servivimus unquam*, verissime respondit: *Amen, amen dico vobis, quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati: servus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum. Si ergo vos filius liberaerit, vere liberi eritis*. Hoc igitur munus eximium, et singulare veræ libertatis, quo nihil carius, nihil amabilius, quo nihil dulcius et placabilius hominum generi dari potuit, nobis Deus pollicetur, cum ait: *Quoniam in me speravit, liberabo eum*.

Cujus quidem doni magnitudinem et præstantiam tribus ex rebus utcumque saltem intelligere poterimus. Ex intoleranda atque immani tyrannide libidinum, ex admirabili atque horribili stipendio peccatorum, ex infinitis sumptibus et laboribus, quibus Dominus in antiquam libertatem nos tandem aliquando restituit. Etenim que unquam oratio vitiorum ac libidinum tyrannidem explicabit? Aspice in primis atque intueere quam durum imperium luxuriæ vitium in suos captivos exerceat: nam ut veterum Ethnicorum fabulas sive historias omittam, nihil que dicam de Achille, de Sardanapalo, de Nerone, nihil de celebratissimo illo Hercule, qui p. stequam omnia totius orbis monstra devicerat ac domuerat, victus ipse tandem amore ejusdam mulierculæ, deposita clava, assumpta lana et colu, inter mulieres sedere, ac nere et canere cogebatur, propterea quod meretricula ita jubebat, et nisi pareret, graviter minabatur. Ut præteream etiam, quod ipsæ divinæ Scripturæ de fortissimo Sampsona ac de Salomone sapien-

tissimo nobis proponunt: quorum priorem, qui neque vinculis teneri, neque portis concludi, neque ab integris exercitibus vicini potuerat, amor tamen unius meretriculæ superavit, atque ad eam calamitatem adduxit, ut oculis privatus in pistrino vice jumentum molam ageret: posteriori enim post illam admirabilem ac divinitus infusam sapientiam, post illud cæleste lumen spiritumque propheticum, quo tot libros divitissime conscripsit, post ingentem illam gloriam, qua linguis omnium gentium toto orbe fama celeberrima prædicabatur, luxuriæ vitium tam sava tyrannide oppressit, ut omnium concubinarum suarum idolis sacrificare, et delubra atque altaria erigere cogere: ut ista, inquam, omnia præteream, et sola quotidiana exempla in medium adducam, intueere quid mulier adultera faciat, et hujus crudelissimi tyranni imperium exequatur. Scit ipsa quod si forte a viro suo in scelere deprehendatur, sine ulla dubitatione peribit, et in puncto temporis amittit vitam, et famam, et divitias, et animam, et quicquid boni sive in hoc seculo, sive in futuro expectari potest: et quod simul parentibus, liberis affinis, toti domui, toti familiæ, toti generi notam infamiae gravissimam inuret, perpetuamque doloris ac luctus materiam derelinquet: et nihilominus tanta vis est illius affectionis, tam implacabilis tyrannus luxuriæ, ut misera illa femina omnia ista, quamvis aspera et difficilia superare, omnesque molestias et pericula, quamvis horribilia et evidentiā devorare cogatur, modo libidinis imperium exequi valeat. Et quis unquam immanissimum tyrannum mancipia sua cum tanto periculo ac detrimento sibi obtemperare voluit? Quid? Quod ita vitia ista hominem totum quasi ebibant, et omnia ejus tempora sibi vindicant, ut nihil eum aliud unquam agere vel dicere, vel cogitare, vel somnari patiantur. *Vinum et mulieres*, inquit Ecclesiasticus, *apostata faciunt sapientes*, quia nimirum homines ebri amore carnalium voluptatum non minus ad alia omnia sunt inepti, et judicio ac ratione privati, quam si ingens poculum calidissimi vini totum ebibissent: neque Dei timor, neque stimulus conscientiae, neque mors, neque judicium, neque paradus, neque inferna, neque aliud quicquam eos ad meliorem mentem revocari potest: sed quam alte dormiunt ad omnia bona studia, tam diligenter vigilant ad omnia flagitia. Neque solum

corporis membra, oculos, aures, linguam, manus, pedes, sed etiam, quod horribile est, mentem atque intelligentiam ipsam servire cogant impurissimis cupiditatibus. Si quis conjugem nactus esset nobilem, divitem, castam, prudentem, speciosam, omni genere virtutis et laudis excellentem, ac deinde amore captus alicujus turpis ac vilis ancillæ, conjugem contempra, cum ancilla viveret, ancillam sequeretur, cum ancilla negotia et consilia sua communicaret, atque ad ejus imperium omnes suas opes in ludis et conviviis et potationibus consumeret, et eo non contentus, uxorem etiam compelleret ancillæ obtemperare, et nihil unquam dicere, vel agere, nisi ad nutum ancillæ, quis tantam indignitatem ferre posset? (Quis contra ejusmodi hominem non fremeret? Quis miseram conditionem illius nobilis matronæ non deploraret? At longe est gravius et indignius, quod infiniti homines quotidie perpetrant. Quis enim ignorat, mentem rem esse præstantissimam, speciosissimam, carnem nostram vilissimum abjectissimumque mancipium, et vix dignum quod humanæ intelligentiæ famuletur? Et tamen quot, quoties, reperiemus, qui ita sordidissima ancillæ afficiuntur, ut nihil nisi de ea cogitare valeant, et non modo corporis membra, oculos, aures, linguam, manus et pedes in obsequium carnis impendant, sed ipsam etiam mentem naturæ dominam, et partem nobilissimam sui, dies et noctes vigilare et laborare faciunt, ut modos et rationes inveniant, quibus carnis libidini satisfaciat. Quid stulti illi homines, qui nervos omnes ingenii intendunt et vires intelligentiæ consumunt, ut scribant carmina amatoria, plena subtilitate atque argutis, quibus pudicitiam alicujus castæ mulieris expugnare possint, nonne lumen illud animi cælestis ac divinum, quo Deus ipse aliquando conspiciendus erat, detorquent miseri ad vile obsequium nequissimi mancipii? Quid? Illi tam sollicite, tam solerter, tam acute vestium ornamenta, ciborum condimenta, odorum suavitates, ludorum, saltationum, concertuum mixtionem et varietates excogitant, ut ancillæ abjectissimæ appellationibus inseruiunt.

Magna igitur et intoleranda tyrannus luxuriæ, sed non minor ambitionis atque aliorum vitiorum est. Videmus ambitiosos honoris mancipia non agere, quod volunt, non loqui, quod cupiunt, non ire, quo expedit,

Tom. IX.

sed omnia sua et verba et opera ad id referre, quod jubet ambitio: nimirum ut sint relictæ et laquei ad auram plausumque popularum acupandum, ut jam mirum videri non debeat, si imperator Domitianus, tot provinciarum intermissis negotiis, totos dies consumebat in venatione muscarum, quas armatus præcauto stimulo tota aula persequeretur, adeo ut si quis forte pareret, an aliquis intus cum Cæsare esset, famuli responderent: Ne musca quidem; multo enim profecto stultius est fumum acupari, quam muscas. Sed vide quam grave jugum ambitio mancipiis suis imponat. Primum eos uno tempore humi cogit repere, et per aerem volare: quis unquam tyrannus talia suis mancipiis imperavit? Et tamen ita res se habet. Siquidem homo ambitione jubente, super omnes ascendere nititur, nulli subesse, omnibus præesse, atque interim, ut eo quandoque perveniat, omnibus se prosternat ac subicit: ita miser a seipso divisus, secum ipse pugnantem exterius præfert humilitatem, interius alit ac nutrit superbiam. Deinde leges hujus atrocissimi tyranni ejusmodi sunt, ut si quis vel jura vel injuria contumeliam vel detrimentum aliquod accipiat, moxactum esse putet de existimatione, nisi primo quoque tempore ulciscatur, et si aliud efficere non potest, teneatur omnino hostem suum ad singulare certamen provocare et potius corpus et animam perdere, quam vel minimam jacturam dignitatis facere. Itaque frequenter apud Italos, apud Hispanos potissimum videre est viros nobiles, etate atque opibus florentes, ab unum verbum temere prolatum, quo læsam esse existimationem sibi persuadent, tanta pati propter idolum honoris, quanta si propter Deum veram paterentur, Martyres clarissimis optimo jure haberi possent. Nam præter ingens illud periculum, vitam presentem et futuram simul amittendi, quod adeunt, cum in arenam pugnantur descendunt, multos menses, et sæpe etiam annos in preparatione consumunt, quo toto tempore longum martyrium ducunt: nam et animus nunquam a solitudine, a metu liber est et oneribus continuo exercetur, ac ut Apostolus ait, ab omnibus se abstinent, parce comedunt, parce bibunt, parce dormiunt, de ludis et voluptatibus nec cogitant quidem. Et quis unquam Dionysius aut Phalaris tam severas leges mancipiis suis imposuit ut non liceat verba, que so-

48

lum aërem verberant, et hominem non lædunt, contemnerent ac despicerent, sed oporteat propterea et corpus et animam in ultimum discrimen adducere?

Omitto de tyrannide avaritiæ atque aliorum innumerabilium vitiorum dicere, quia nullum unquam exitum oratio reperiret, et cum Psalmographo illud affirmo, omnes peccati servos sedere *In tenebris et umbra mortis, vinctos in mendicitate et ferro*; quæ enim major cæcitas fingi potest, quam qua ignoret homo seipsum, ignoret Deum, nesciat an vivat, cur in hunc mundum venerit, in quem finem a Deo creatus fuerit, et in primis tot sua vincula et catenas non videat? Quæ vero esse potest mendicitas major, quam quod miser homo infinitas cupiditates, quasi ora infinita, et stomachos infinitos habeat, qui semper latrant, semper petunt, semper esuriunt, et nunquam quidem expleri valent? O misera servitus hominis peccatoris, si eam cognoscit: et miserior, si non cognoscit.

Sed videamus parumper, si placet, quale stipendium pro tantis laboribus famulis suis peccatum rependat. Quod est peccatorum stipendium? Apostolum audiamus: *Stipendium, inquit, peccati mors*, et mors haud dubie tam prima, quam secunda. Eant igitur mancipia vitiorum, et fideliter dominis suis inserviant, vigilent noctes et dies, adeant omnia pericula, non pareant sumptibus nec laboribus, ne tanto stipendio forte fraudentur. *Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum*, ut cæcitatem atque errorem, vel insaniam potius et furorem tot miserorum delleam, qui pro stipendio mortis æternæ tam grave jugum alacriter ferunt, qui laboribus multo minoribus in momento cælum raperent. Itaque similes mihi esse videntur servi peccati miseris illis remigibus, qui captivi in triremibus detinentur, sicut omnes servi Dei prudentibus agricolis rectissime comparantur; nam et remigis et agricolæ pene semper laborant in fodiendo, sed remigis aquam, agricolæ terram fodiunt. Tantum autem interest inter hæc duo genera fodiendi, ut qui terram fodiunt, frumentum postea metant, qui fodiunt aquas nihil inde lucentur, nisi verbera: ita prorsus, auditores, laborant homines improbi, laborant etiam probi, utrique patiuntur, utrique sudant, utrique fodiunt: sed homines probi et pii ut agricolæ sapientes terram fodiunt, rem videlicet solidam et fecundam, in operibus bonis

verisque virtutibus se exercent, unde tempore suo vitam æternam metunt: at homines improbi ut remigis miseri triremibus alligati aquam fodiunt, in rebus fluxis, labentibus, sterilibus vires suas consumunt, unde tandem peccati stipendium, supplicia sempiterna recipiunt.

Sive igitur ipsam per se vitiorum tyrannidem, sive stipendium ejus consideres, magna omnino et horrenda ac deploranda est servitus peccatorum. Sed nihil tamen ita miseriam servitutis, et excellentiam libertatis declarat, ut modus liberationis et passio liberatoris. Quanti enim, existimatis, constitit Christo nostra libertas quam nos tam parvi facimus, ut tribus obolis, pro fumo honoris, pro una brevissima voluptate sæpenumero libentissime vendamus? quanti, inquam, Christo nostra libertas constitit? O Christiani, si pretium nostrum intelligeremus, non *Corruptibilibus auro vel argento* redemit nos Deus, sed *pretioso sanguine quasi agni immaculati et incontaminati Christi*. Nullo sumpta aut labore, sed solo nutu voluntatis mundum totum Dominus creavit: at ut nos de servitute liberaret, in stabulo nasci, in laboribus vivere, in doloribus mori Dei Filius debuit. Et quibus in doloribus? Certe talibus, ut sola eorum cogitatio et expectatio sanguineum sudorem eumque largum et copiosum elicere potuerit: pressio vero etiam lapides durissimos fregerit, et terram tremere ac cælum ipsum lugere coegerit. Pretiosa libertas, quæ Dei servitute redimitur: nobiles merces, quæ Dei vita comparantur. Intelligebat profecto Dominus, mercator sapientissimus, pretium hujus excellentis margaritæ, quando exinanivit semetipsum, quando formam servi accepit, quando triginta tres annos in fame et siti, in frigore et nuditate, in jejuniis et vigiliis, in itineribus, in persecutionibus, in angustiis vixit, et quando totum sanguinem suum in ligno crucis effundere maluit, quam ut pretiosam istam gemmam extorqueri sibi de manibus pateretur. Intelligamus nos quoque, fratres mei, pretium libertatis, non solum *Ut equus et mulus, quibus non est intellectus*. Agnoscamus gloriam illam eximiam libertatis filiorum Dei, ad quam vocati sumus, quæ mater est omnium bonorum, quæ pacem veram, gaudium solidum, otium beatum, quietem et tranquillitatem sempiternam sola præ-

stare potest. Si Ethnici Romini tam cruenta prælia gesserunt, tot pericula adierunt, tot mortibus se objecerunt pro falsa et peritura libertate, et tam admirandas res gesserunt, ut Brutus et Torquatus proprios filios trucidarent, Mutius Scævola manum totam in ara ardente combureret, Curtius armatus equo concito in ruptum terræ hiatus se præcipitem daret, duo Decii pater et filius se mactandis hostibus objicerent, Valerii vero et Cincinnati, Curii et Fabricii in extrema inopia sponte sua viverent, alii tam multi cruenta prælia adirent, presentissimæ morti quotidie se offerrent: quid tandem pro vera et sempiterna libertate facere nos oporteret? At minora sunt, quæ Deus a nobis requirit, majora quæ pollicetur. Non petit, ut filios interficias, sed ut pauperes Christi loco filiorum habeas: non ut manum igni devorandam porrigas, sed ut a furtis et cædibus illam contineas, atque ad opera misericordiæ extendas: non ut teipsum in præcipitum dedas, vel hostibus mactandum objicias, sed ut penitentiam laboribus corpus tuum castiges, et malas cupiditates in teipso, quoad poteris, occidas: non denique ut in summa inopia vivas (quamquam neque id magnum videri pro cælestibus divitiis debet), sed ut tuis contentus aliena non appetas, et opes tuas cum pauperibus fratribus tuis communices. Quod si parva ista pro vera libertate non fecerimus cum his multo majora pro falsa Ethnici fecerint, pudore saltem pungamur: si vero fecerimus, superbia non extollamur.

Hinc verba Christi multum movent, multum etiam movent miracula et opera præclara, quæ in terris gessit: sed nihil tamen ita movet, ut ejus passio, cum quis cogitare incipit, quanta majestas pro vilissimis vermiculis, sputa, colaphos, flagella, spinas, et denique ipsam crucem pati voluerit. Videbatur Christus in cruce pendens nihil agere, sed nunquam tanta egit quam tunc: movebat terram, scindebat lapides, frangebat velum, obscurabat solem, aperiebat cælum, mortuos excitabat: et quod majus est, peccatores ad penitentiam convertibat, ita ut a cruce multi redirent percutientes pectora sua, denique tunc implebat, quod dixerat: *Cum exallatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*. Philosophi olim multa dicebant, sed quia parum agebant, et nihil patiebantur, nemini persuadebant: rhetoricam istam ignorabant, quam Dei Filius docuit:

at Apostoli a Christo edocti, simpliciter loquendo, sed multa faciendo, et majora patiando, quicquid voluerunt, persuaserunt: non voluptates ut Epicurus, sed passiones, dolores, crucem. Et quibus? Toti mundo, regibus, imperatoribus, tyrannis. Magna igitur vis, magnum robur passionis Domini nostri Jesu Christi.

Consideremus igitur duceem atque imperatorem exercitus sanctorum, andiamus quid de eo in epistola ad Hebræos Apostolus dicit: *Deponentes omne pondus, inquit, et circumstantes nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem et confusione contempta: atque in dextera sedis Dei sedet: recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes, nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes*. Cogita istum esse auctorem et consummatorem fidei, hoc est, eum, qui donat et coronat fidem, qui est principium et finis, qui est via et vita, qui ducit et qui perducit: qui nunc facit, ut credas et postea faciet ut non frustra credas, cum ipse sit dator et remunerator fidei, qui enim in te cepit opus bonum, ipse perficiet, et fidem consummabit, hoc est, beata atque æterna visione, commutabit. Aspice igitur istum auctorem et consummatorem fidei, tamquam speculum sine macula, et quasi æneum serpentem in deserto exaltatum: et sicut novi et rudes pictores diligenter aspiciunt insignem aliquem pingendi magistrum, cum forte manus habet in tabula: et tu aspice diligenter peritissimum hunc magistrum patiendi, dum in tabula crucis sanguine suo ipsam ideam patientiæ depingit. Quomodo autem depingat, diximus in parte secunda concionis septimæ de tribulatione. Nunc si placet, parumper quiescamus.

PARS SECUNDA.

Diximus hæcque de magnitudine atque excellentia libertatis, quæ nobis promittitur, cum dicitur: *Liberabo eam*; nunc ad quos id beneficium pertinet paucis verbis explicabimus, ac deinde de aliis duabus prophetis promissionibus breviter disseremus.

At igitur sanctus Propheta: *Quoniam in*

me speravit, liberabo eum. Quibus verbis ostendit, non omnibus hominibus, sed solum spe magna præditis manus libertatis promitti, ubi nomine spei non inanem et mortuam quamdam fiduciam intelligimus, sed spem vivam, et per dilectionem operantem: vel potius ipsam dilectionem, quæ quasi glutino quodam mentem humanam a rebus creatis abstractam ac separatam, cum Deo ita coniungit, ut unus spiritus fiat cum eo: id enim significat verbum Hebræum *chasah*, quod S. Hieronymus ad verbum transtulit, *Adhæsit: Quoniam*, inquit, *michi adhæsit*, nimirum vinculo dilectionis, *liberabo eum*: quamvis enim multa sint, quæ juvant ad veram libertatem spiritus adispicendam, tamen ad amorem omnia referuntur. Huc Sacramenta, huc preces, huc psalmi, huc præcepta, huc consilia, huc exhortationes et conaciones pertinent, ut homo cum Deo amoris vinculo coniungatur: hoc est illud unum, de quo Dominus ait: *Porro unum est necessarium*. Ut enim sola cupiditas facit servum, ita sola charitas facit liberum: et quomodo amor pecuniarum, amor honorum, amor carnalium voluptatum hominem ligat, inebriat, dementat, ut nihil nisi terram cogitare valeat: ita prorsus amor Dei totum hominem absorbet, ei novos oculos, novas aures, novum cor, novum palatum attribuit et mirabili conversione in alium hominem ita eum transformat, ut jam appetat, quod prius horrebat, et horreat, quod prius appetebat, et ei anarum dulce, et dulce amarum, formosum turpe, et turpe formosum esse videatur: et quemadmodum aqua in olla ad focum suspensa, mox ut subjecto igne calorem concepit, naturæ propriæ oblita sulit, fervet, adurit, ignem quoad potest, imitatur, tamen alioqui nihil nisi descendere et refrigerare noverat: sic et animus humanus flammis divinæ charitatis adeo totus corripitur, accenditur, mutatur, ut de frigido calidus, de obscuro lucidus, de turpi formosus, de terreno celestis, de carnali spiritalis, de servo liber efficiatur, et ab apostolo Paulo novus homo, et nova creatura nominetur.

Sed jam ad beneficium secundum veniamus, quod nihil est aliud, quam singularis et continua quædam providentia, qua Deus eos protegit ac defendit, quos de peccati servitute liberavit: *Protegam eum*, inquit, *quoniam cognovit nomen meum*. Porro qualis hæc providentia sit, facile cognosci poterit

ex multis et variis nominibus, quibus propterea Deus in sanctis litteris appellatur: Nam ut omittam quod rex dicatur, quia regit: et dux quia ducit: et medicus, quia sanat: et magister, quia docet, et alia promodum infuilla, sicut vere magnitudo divinæ protectionis est infuilla: illud mihi satis esse videtur, quod et pater, et mater, et sponsus et pastor et custos nominari voluit, ut ex tot appellationibus magnum prorsus et admirabilem esse Dei providentiam erga sanctos homines minime dubitarem. Ac nomen quidem patris passim in Scripturis reperitur. *Quomodo miseretur pater filiorum*, inquit Sanctus David, *miserus est Dominus timentibus se*. Et Moyses: *Portavit te Dominus Deus tuus*, inquit, *ut solet homo gestare filium parvulum, in omni via, per quam ambulasti*. Et Dominus in Evangelio tertio fere quoque verbo Deum Patrem suum et nostrum vocat. Quia vero sæpe matres vehementius et magis tenere filios suos diligunt quam patres, et majori studio ac sollicitudine eos tuentur ac fovent: propter hoc Deus non solum paternæ, sed maternæ curæ providentiam suam comparare vel potius antepone re voluit. *Namquid obvisci potest mulier infantem suum*, ait Dominus per Isaiam, *ut non miseretur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui: ecce in manibus meis descripsi te*. Deus bone, quæ verba majoris benevolentie dici, aut quæ signa magis teneræ dilectionis dari poterant? Et tamen adhuc ulterius Dei amor progreditur, et quoniam *Relinquet homo patrem, et matrem et adhærebit uxori suæ*, ad providentiam patris et sollicitudinem matris etiam zelum et charitatem sponsi adjungere voluit. Sic enim in Canticis Canticorum passim Deus appellatur. Et per Oseam: *Sponsabo*, inquit, *te mihi in justitia, et iudicio, et in misericordia, et in miserationibus, et sponsabo te mihi in fide*. *Et erit in die illa, dicit Dominus vocabit me vir meus, et non vocabit me ultra Baalim*. Quid jam de nomine pastoris dicam? *Sicut pastor*, inquit Isaias, *gregem suam pascit, in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, et fetas ipse portabit*? Quanta hæc providentia? Quanta hæc sollicitudo? Et non minorem apud Ezechielem invenies: *Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam, ut quod objection erat, reducam, et quod contractum fuerat, alligabo, et quod infirmum fuerat, consolidabo, et quod pin-*

que, et forte custodiam. Sed nihil majus eo dicit, quod in Evangelio Dominus per seipsum ait: *Ego sum pastor bonus*, inquit, *et cognosco oves meas*. At quomodo oves tuas, Domine, cognosceis? Quibus oculis eas respicis? *Sicut novit me Pater*: quibus oculis, inquit, me respicit Pater meus celestis, illis ego oves meas respicio. Quis explicabit nobis quam benignis oculis summa illa majestas Filium suum unicum, naturalem, optimum, sapientissimum, pulcherrimum, sibi simillimum aspiciat? Si igitur talibus, hoc est, similibus, quantum fieri potest, nos oculis Dei Filius respicit, quid majus, quid felicius ista providentia? Iste vero est aspectus felicis planetæ: hoc est vere natum esse sub clementi sidere. Sed quid si his omnibus addamus, id quod Moyses ait, Dominum justos custodire *Ut pupillam oculi sui*? Et quod ipse Dominus per Zachariam ait: *Qui tetigerit vos tangit pupillam oculi mei*? Quibus enim verbis magis declarari, demonstrari, exaggerari, amplificari poterat hujus providentiæ magnitudo? Quid enim majori provisione defendimus quam pupillas?

Magnum igitur et singulare donum est, quod nobis hoc loco Dominus pollicetur, cum ait: *Protegam eum*. Sed audi rationem: *Quoniam cognovit, inquit, nomen meum*: nec enim omnium est hoc munus, sed eorum dumtaxat, qui Dei nomina, de quibus jam disseruimus cognoscunt, qui Deum ut Patrem, ut matrem, ut sponsum, ut pastorem, ut custodem suum non verbis tantum, sed reipsa et factis agnoscere se demonstrant: non enim de quacumque notitia Dominus loquitur, sed de ea, quæ ex intima amicitia et familiaritate nascitur, de qua Isaias: *Cognovit, inquit, bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit*. Et Apostolus Paulus: *Cognovit Dominus qui sunt ejus*. Et Dominus in Evangelio: *Ego sum pastor bonus, et cognosco oves meas, et cognoscent me meæ*. Cognoscit pastor unam oviculam suam inter mille alienas, nec minus ovis pastorem suum, et vocem ejus agnoscit, nec alia de causa, quam propter diuturnam inter eos consuetudinem et familiaritatem. Et nonne vulgo etiam dicimus de iis, quibus familiares non sumus: Non novi hominem; quos alioqui sæpe vidimus, et quorum nomen non ignoramus? Quare non omnis, qui dicit Deo, Domine, Domine, insigne hoc beneficium divinæ pro-

tectionis accipiet, sed qui Deum novit ex amicitia, qui domum ejus frequentat, et ibi alloquitur eum in precibus, et audit eum in concionibus, qui sæpe mittit et recipit munera, mittit Deo sacrificia laudum, et recipit a Deo beneficia gratiarum.

Quapropter recte sequitur in Psalmo: *Clamavi ad me, et ego exaudiam eum*: quæ est promissio quædam inexplicabilis et infuilla: neque enim pollicetur Deus, se hoc aut illud nobis donaturum si postulaverimus: sed effusissima ac regia prorsus liberalitate, nihil se unquam negaturum, modo nobis expediat. *Clamavit, inquit, vel ut Hebræi legunt, Clamabit ad me, et ego exaudiam eum*, nimirum semper, ubique, quicquid clamando petere volerit. Neque solum hoc loco, sed passim in Scripturis hanc promissionem repeti videmus. Sanctus Moyses: *Non est, inquit, alia ratio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris*. Qui dicit cunctis, nihil excipit, nihil excludit: et quamvis dum preces fundimus, neminem cernaamus, et nemo nobis respondeat, tamen non loquimur peritibus, vel ærem verberamus, sed *Adest sine ullo dubio Deus noster cunctis obsecrationibus nostris. Oculi Domini super justos*, inquit Psalmographus, *et aures ejus ad preces eorum*. Et Isaias: *Tunc invocabis, et Dominus exaudiet: clamabis, et dicet: Ecce adsum*. Et Joannes clarissime: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum; et quicquid petierimus: accipiemus ab eo*. Denique Dominus in Evangelio: *Petite et accipietis, quærite, et inveniatis, pulsate, et aperietur vobis*. Et alio loco: *Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quodcumque voleritis, petetis, et fiet vobis*. Et quoniam magnitudo promissionis fidem superare videbatur, iterum et tertio et quarto in duobus exemplis idem repetit, nimirum *Quodcumque voleritis, petetis, et fiet vobis*. Quæ igitur gratia, quod munus, quod regnum, quod imperium cum ista regia et liberalissima promissione comparari potest? *Quodcumque, inquit, voleritis, petetis, et fiet vobis*. O verbum breve: sed incredibiles divitias complectens. O promissionem solo Deo vero et omnipotente dignam: quis enim talia promittere audeat, nisi Deus? Quid enim est hoc aliud quam constituere hominem justum dominum orbis et claves ei concedere

celestium divitiarum? et ad quemdam modum omnipotentem illum facere? *Quodcumque*, inquit, *volueritis, petetis, et fiet vobis*. Si scirent homines iustis ponderibus res aestimare, cui thesauro, cui regno, cui monarchie hanc divinissimam ac verissimam promissionem non anteponebant, si *Quodcumque volueritis, petetis, et fiet vobis*? Quanti, quæso, faciunt homines quod aliquid apud regem ea gratia polleat, ut possit de eo, et ejus regno facere quicquid velit? At si hæc ita se habent, quanti tandem fieri debet, quod ea gratia valeant homines iusti apud Regem regum, ut ab eo audiant: *Quodcumque volueritis, petetis, et fiet vobis*?

Ac ne forte sola verba esse credatis, legite vitas et gesta sanctorum. Quid erat quondam videre Moysen solis precibus castra hostium fundere, de lapidibus aquas producere, maria exsiccare, et alia tam multa stupenda atque incredibilia facere? Quale spectaculum cernere Sanctum Josue imperantem soli, ut in medio coelo cursu cohibito quiesceret, non secus ac si cælorum habenas in manibus habuisset? Quid vero, Isaïam audire optionem dantem regi Ezechie, an vellet solem celerius progredi, an etiam retrocedere, propterea quod æque facile unum sibi atque alterum esset? Quid Eliam aspiciere, cum aquas et nubes in coelo suspensas sola prece vel contineret vel laxaret, et ad ejus imperium serenitas pluviis, et pluvie serenitati succederent? Quid Samuel, quid Elisæus, quid Apostoli, quid Martyres non poterant? Nonne sola vi precum morbos curabant, mortuos excitabant, Dæmones fugabant, bestias ferocissimas mansuetas reddebant, ignem extinguebant, paludes siccabant, fontes producebant, lapides mollebant, elementis omnibus imperabant? Quid vero magnus ille Gregorius Thaumaturgus, Martinus, Antonius, Hilarion, Benedictus, Bernardus, Franciscus, et alii pene innumerales, nonne prorsus quicquid volebant, tam facile impetrabant, ut Dei potentiam et voluntatem plane in manibus habere viderentur? Certe Sanctus Dominicus cum aliquando singulari atque intimo cuidam amico suo aperuisset, nihil se unquam a Domino petivisse, quin illud continuo obtinere, ille vehementer admiratus dixit: Si ita est, pater, pete semel a Deo, ut magister Reginaldus nostri ordinis habitum suscipiat: erat enim magister Reginaldus vir quidam eo

tempore eruditione excellens, sed nihil minus quam de habitu illo suscipiendo cogitabat. Oravit igitur pro ejus conversione vir sanctus illa ipsa nocte, et ecce summo mane cum fratres in choro canerent: *Jam lucis orto sidere*, venit magister Reginaldus, et omnibus stupentibus et gaudentibus ad pedes B. Dominici provolutus, habitum religionis summa humilitate flagitavit. En nobis, fratres mei, quali stipendio etiam hic in terris justorum obedientiam Deus remuneret: ut quoniam ipsi semper erectas habeat aures ad imperia Domini, etiam Dominus semper erectas habeat aures ad preces eorum: et quoniam ipsi Deum semper audiunt, cum eos vocat, sic et Deus semper ipsos audiat, cum ab eis vocatur: et sicut ipsi voci Dei semper obediunt, et voluntatem ejus faciunt, ita Deus precibus eorum modo quodam semper obediat, et *Voluntatem timentium se* faciat.

At cur nos, dicit aliquis, numquam talia experimur? Verbis Sancti Jacobi respondebo: *Petit, et non accipit, eo quod male petit*. Quid facit orationem bonam? Multa numerari solent, sed præcipuum, et in quo cetera continentur, est clamor cordis, id est, fervor animi, affectus vehemens, desiderium ardens. *Clamabit*, inquit, *ad me*, hoc est, non loquetur quomodocumque, sed magna voce clamabit, *Et ego exaudiam*: nec enim Deo, qui est ignis consumens, placere potest oratio frigida et languida, sine spiritu, sine affectu, cum tædio et fastidio, solis labiis pronuntiata. Nec alia de causa oratio comparatur thuri, quam quod veluti thus odorem suum non spargit, nec fumum illum suavem sursum emittit, nisi super ignitos carbonem ponatur, sic et oratio non redolet in naribus Dei, nec sursum ascendere potest, nisi a fornace charitatis procedat. At oratio fervens et ignita quas nubes non penetrabit? Quid a Deo non obtinebit? Nec enim Rhetorica Tullii vel Demosthenis, nec verba disertia atque ornata, sed sola lacrymæ et suspiria, quicquid volunt, Domino persuadent. Et cur putatis in ipso principio orationis Dominice statim nos admoneri? Nec enim Rhetoricam nos orare, qui est in cælis, nisi ut magna voce, vel non tam voce, quam clamore opus esse intelligamus, ut ex loco tam humili ad locum tam sublimem oratio nostra conscendere valeat.

At unde clamorem istum et fervorem ha-

riemus? Unde nascitur? unde procedit? Ex fide et humilitate, qui enim viva quadam et efficaci fide credit, Deum esse præsentem, et se revera ab illa summa et tremenda majestate orantem videri et audiri, quæ *Aufert spiritum principum*, quæ dicit regibus et Pontificibus, migra de corpore, et parere oportet, non potest certe non cum summa attentione et fervore preces suas fundere: nec ego possum, nisi modicæ fidei tribuere, quod tam frigide, tam perfunctorie, tam oscitanter, tot aliis cogitationibus distracti et impediti sæpenuvero orationi vacamus, ut nos ipsi non intelligamus, quod dicimus. Audite sanctum Hieronymum de ista fide disserentem, et nostram tepiditatem in seipso arguentem: « Ad orationem, inquit, assisto, non orarem, si non crederem: sed si vere crederem, illud cor, quo Deus noster oratur mundarem, manibus tunderem pectus, genus lacrymum rigarem, corpore inhorrescerem, ore pallerem, incerem ad Domini mei pedes, eosque fletu perfunderem, cinere tergerem, harerem certe trunco crucis, nec prius abisterem, quam misericordiam impetrarem, nunc vero creberrime in oratione mea aut perporticus deambulo, aut de fe-

nore computo, aut abductu turpi cogitatione etiam quæ dictus erubescenda sunt, gero. Ubi est fides? Sicine putamus orasse jonam? Sic tres pueros? Sic daniellem inter leones? Sic certe latronem in cruce? » Hæc B. Hieronymus. Itaque fides ista viva presentie Dei, dici non potest, quantum ad clamorem cordis excitandum adjuvet.

Sed non minus juvat humilitas, quæ hominem docet, in quam profundo vitiorum jaceat, quam prope ad ipsas tenebras exteriores accedat, quam procul ab illa summa luce et puritate, in qua Deus cernitur, absit, in quantis periculis et corporis et animi versetur: quæ omnia cogunt hominem velit nolit non superbiere, sed timere ac dicere: *De profundis clamavi ad te, Domine; Domine exaudi vocem meam*. Quare, fratres mei, si promissionem Dominicam nostram facere, et maximum hunc thesaurum ad nos etiam pertinere volumus, clamemus frequenter in cælum, et cum fide atque humilitate clamemus: ita oratio fidelis sequæ humilitatis nubes penetrabit, et a Deo, quicquid petierit, obtinebit, per Christum Dominum nostrum, cui est honor et gloria in secula sæculorum. Amen.

CONCIO XII.

SUPER PSALMUM XC.

DE POSTERIORE PARTE VERSUS DECIMI QUINTI, ET DECIMO SEXTO

Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum et glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum et ostendam illi salutare meum.

SYNOPSIS

Ut Ecclesia Catholica tres præcipue dies Christi celebrat, nempe mortis, sepulturæ et resurrectionis: ita cuique fideli tres sunt dies constituti, unus a natiuitate usque ad obitum, afflictionis; alter inde usque ad iudicium extremum, quietis; tertius æternæ felicitatis et gloriæ, in quibus Deus promittit se patientiam daturum, liberaturum et glorificaturum, quæ in Joseph et Job completum clare potuit. Quartum deinde producit beneficium, quod Deus iustis promittit, videlicet consolatio in tribulatione; ubi declaratur, tribulationes hujus vitæ esse momentaneas, et probos in afflictione habere cum spinis rosas, impios vero spinas sine rosis, quia etiam quibus ipsi delectantur spinæ sint, uti sunt diuitiæ et voluptates. Quomodo in afflictione singulariter Deus adsit iustis, variis exemplis sanctorum probatur, nempe per interiorum quamdam dulcedinem, atque inde colligitur, quam suave sit iugum Domini, et qua ratione voluptatum terrenarum dulcedo cælestem suauitatem excludat.

Pars altera beneficia reliqua a Deo promissa iustis, exequitur, quorum quintum est, ereptio e tribulatione, quod non modo in vita futura homini iusto contingit, sed et aliquando in præsentem, ut in Davide et D. Martino videre est; non tamen id semper, sed suo tempore et quando expedit. Ostenditur præterea

per varia exempla hoc idem beneficium ad iustos, non ad improbos, pertinere. Sextum beneficium est glorificatio, ubi gloriæ descriptione, et duplici acceptione explicata, sanctis hominibus utramque contingere demonstratur: ac in primis famam et nominis celebritatem, quæ quanta sit illis collata, multis amplificatur: deinde bona omnia, quæ tamen vere consistunt in æternitate et felicitate, atque hæc sunt duo postrema beneficia; quo loco per felicitatis genuinam descriptionem eo serio invitatur. Epilogus denique causam reddit, cur Ecclesia Catholica hunc Psalmum nonagesimum quotidie recitari vesperi præceperit, ut scilicet recensendo pristina beneficia nova accipiamus; ut inde tentator confundatur, ut denique nos ipsos animemus et armemus.

Etsi liberator noster, auditores, annos multos in terris cum hominibus egit, tres tamen in iis sunt dies, quos præ cæteris Ecclesia Catholica mater nostra celebritate præcipua venerat et colit: dies mortis, dies sepulturæ, dies resurrectionis. Quorum primus dies fuit laborum, secundus dies quietis, tertius dies gloriæ. Quod in capite Christo præcessit, idem in corpore, quod est Ecclesia, et singulis ejus membris reperitur: totum enim fidelium Christianorum tempus, quasi tribus magnis diebus continetur. Quorum primus, qui dies est crucis et afflictionis, ab ortu usque ad obitum in hoc mundo

peragitur. Secundus, qui est otii et quietis, ab exitu animæ de corpore usque ad ultimi iudicii tempus extenditur. Tertius, qui est perfectæ et consummatæ gloriæ, initium quidem habebit in ipsa communi ac generali mortuorum excitatione, sed nullo unquam fine, nullisque terminis claudetur. De hoc triduo versiculus nostri Psalmi, quem hodierna oratione exposituri sumus, agit. Cum ipso, inquit, sum in tribulatione: eripiam eum et glorificabo eum. Idem est enim, ac si apertius dixisset, cum ipso sum die veneris, eripiam eum die sabbati, glorificabo eum die Dominica, et inde quanta sit munificentiæ et liberalitatis Dei, liquido cognoscimus, quia facere novit supra id, quod petimus aut intelligimus.

Dixerat paulo ante: *Clamavit ad me, et ego exaudiam eam.* Certe qui clamat, in aliqua miseria et calamitate versatur, et si quidem vir sanctus et perfectus est, nihil aliud suis clamoribus petit, quam patientiæ donum, ac ut Deus secum in tribulatione sit: si vero homo est imperfectior, non tam patientiæ donum, quam celerem liberationem a Deo precatur. Deus autem, ut petitiones nostras beneficiis suis longe superet, et se nobiscum in tribulatione futurum promittit, quod perfecti postulant; et nos de tribulatione suo tempore erepturum, quod imperfecti flagitant: et præterea ad vinculum lætitiæ ingentem gloriam additurum, ut sicut aurum de fornace pulchrius et lucidius exit: sic et nos de camino afflictionis splendidiore et formosiores egrediamur.

Porro hujus verissimæ lætissimæque promissionis quasi specimen quoddam et exemplum Deus in sancto patriarcha Joseph nobis omnibus dedit. Fuit enim Deus cum eo in tribulatione, quando eum venditum et in carcere constitutum cunctis gratiosum et et amabilem fecit. Eripuit vero tempore opportuno de misera illa et injusta captivitate, atque ad extremum ita glorificavit, ut eum Ægypti servatorem et dominatorem faceret. Non dissimile specimen hujus promissionis in sancto Job cernere licet. Fuit enim Deus cum eo in tribulatione, cum una die fortunas et liberos et proprii corporis sanitatem amisit, et tamen Deo in corde ejus patientiæ virtutem corroborante, æquissimo animo et summa atque incredibili quadam constantia omnia pertulit: eripuit deinde eum Deus ac liberavit de cunctis afflictionibus atque angustiis suis; nec diu post ita glorifi-

cavit, ut ei omnia, quæ perdidit, duplicata reddiderit, præter filios et filias, quas non quidem plures, sed certe meliores et pulchriores a Deo recepit. Nam, ut Scriptura divina testatur: *Non sunt inventæ mulieres speciosæ, sicut filia Job in universa terra.* Cur autem Job omnia duplicata præter liberos acceperit, ea causa est, quoniam gloria ista Sancti Job gloriam resurrectionis communis omnium sanctorum significat, quæ quidem omnia bona, quæ hic propter Deum amittimus, cum fenore maximo nobis restituet, sed homines tamen nec plures, nec pauciores, quam mortui fuerint in illa die resurgent. Veniamus, nunc, si placet, ad ipsa verba Psalmographi, et singula seorsim ac per se consideremus.

Cum ipso, inquit, sum in tribulatione. Quæ causa est, auditores, cur in hac sola promissione Deus verbo utatur temporis præsentis, in aliis vero omnibus temporis futuri? Cur dicit: *Cum ipso sum in tribulatione*, et non potius ero, cum dicat: *Liberabo eum, protegam eum, exaudiam eum, eripiam eum, glorificabo eum?* Magnum sane solatium omnibus miseris calamitosisque hominibus hujus questionis explicatio posset afferre, si diligenter, si sæpe, si serio perpenderet. Quid enim illud *Sum*, quid illa vocula significat, nisi miseras hujus vitæ, cum ipsa vita finiri et sepeliri, et nullum omnino locum in futura vitam beatorum habere? Mox enim ut anima aliqua sancta e corpore migrat, abstergit *Deus omnem lacrymam ab oculis ejus, et ei neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Nec solum ad vitam futuram afflictiones præsentis non transeunt, sed in hac ipsa vita vere individua, et momentanea sunt, sicut ipsum tempus præsens, quod per illud *Sum*, nobis significatur, nihil est nisi momentum unum tam breve, tam simplex, tam insecabile, ut non tandem saltem duret, donec ejus vocabulum totum pronuntietur. Atque hoc est, quod Apostolus ait: *Id, inquit, quod in præsentem est, momentaneum, et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.* Itaque nunquam simul dolores patimur unius anni vel mensis, vel diei, vel horæ, sicut nunquam totus simul unius annus vel mensis vel dies vel hora existit. Et quemadmodum in tempore nihil unquam est præsens, nisi punctum unum: sic et labor, quem toleramus, nunquam est, nec esse potest, nisi momentaneus. Quare